

Õiguskantsler

Teie 17.08.2012 nr

Õiguskantsler 17.09.2012 nr 7-4/121243/1204320

**Seisukoht õigusrikkumise puudumise kohta
Pikaajalise kokkusaamise jälgimine**

Pöördusite minu poole 17.08.2012 laekunud avaldusega, milles kaebasite Harku ja Murru Vangla vanglateenistuse ametnike tegevusele Teie ja Teie abikaasa pikaajaliste kokkusaamiste jälgimisel.

Väidate oma avalduses, et olete käinud korduvalt oma abikaasa juures Harku ja Murru Vanglas pikaajalisel kokkusaamisel ja Teid häirib, et vanglaametnikud on kontrollinud Teie ja Teie abikaasa viibimise ajal pikaajaliste kokkusaamiste toas nimetatud ruume (täpsemalt sisenenud Teie loata ruumidesse). Väidate, et Teil on hirm, et Teid ja Teie abikaasat võidakse tabada kas riieteta või muidu ebasobival hetkel.

Te ei ole rahul, et pikaajaliste kokkusaamiste tuba on sisuliselt võrdsustatud vangla kambriga ja leiate, et Teid, vaba inimest, on 48 euro suuruse tasu eest hoopiski inimväärikust alandavalt koheldud.

Tutvusin Teie avalduse, asjaomase õiguskirjanduse ja kohtupraktikaga ning tõden, et ei tuvastanud antud juhul Teie avalduses toodud andmete põhjal Teie või Teie abikaasa õiguste rikkumist. Selgitan oma seisukohta täpsemalt.

[---], mõistan inimlikult täiesti Teie rahulolematust vanglas toimuva ruumide kontrolliga, samas olen seisukohal, et antud juhul ei saa vanglateenistusele kaalukaid etteheiteid teha ning Teie ja Teie abikaasa õiguste rikkumist möönda.

Vangistusseaduse (edaspidi ka VangS) § 25 lõike 2 kohaselt on pikaajaline kokkusaamine üks ööpäev kestev kooselamine vangla selleks ettenähtud ruumides ilma **pideva** järelevalveta. Õiguskirjanduses leitakse, et väljend „pideva järelevalveta“ ei tähenda kontrolli täielikku puudumist ja maksimaalset privaatsust (mis oleks võrreldav nt vabaduses oma kodus saavutatava perekonna- ja eraelu puutumatusega) vaid pigem vanglateenistuse ametnike õigust teostada

kokkusaamiste üle pistelist kontrolli.¹ Privaatsust ei taga ka vastava tasu maksmine ruumide kasutamise eest.

Vanglakaristuse määramine ja kandmine tähendab isiku jaoks juba karistuse olemusest tulenevalt mitmete põhiõiguste piiramist. Selliseks põhiõiguseks on ka õigus perekonna- ja eraelu puutumatusele (Eesti Vabariigi põhiseaduse § 26 lause 1). Vanglas vangistust kandev kinnipeetav ei saa eeldada samasugust ulatuslikku eraelu puutumatust nagu seda võimaldab elu vabaduses. Samuti peab teatud piiranguid paratamatult taluma ka kinnipeetavaga vanglasse vahetult suhtlema tulnud isik (nt lubama enda läbiotsimist jne).

Kinnipeetav jääb ka pikaajalisel kokkusaamisel olles kinnipeetavaks ning vanglal on ka sel ajal VangS § 66 lõikest 1 tulenev kohustus teostada kinnipeetava üle järelevalvet, et tagada vangistusalaiste õigusnormide täitmine ja üldine julgeolek vanglas. Pikaajaliste kokkusaamiste tarvis kasutatavad ruumid ei erine kontrollivajaduse mõttes radikaalselt teistest vangla ruumidest, mida vanglateenistusel on õigus kontrollida ja sellega on pikaajalisele kokkusaamisele saabunud külastajal ja kinnipeetaval paratamatult vajalik arvestada.

Täiesti ilma järelevalveta pikaajaliste kokkusaamiste võimaldamine oleks ilmselt küsitav, kuna mitmed kinnipeetavad ja nende lähedased kasutavad pikaajalist kokkusaamist kahjuks mitte vaid selle seaduses sätestatud eesmärgil (kinnipeetava positiivsete vanglaväliste suhete hoidmiseks ja tugevdamiseks). Seepärast on vajalik teostada pikaajalise kokkusaamise üle ka pistelist kontrolli.

Möönan, et teostatav pisteline kontroll ei tohiks toimuda ebaviisakalt ega isiku privaatsust ülemääraselt riivates. Samas ei nähtu Teie avaldusest, et vanglaametnikud oleks nt sisenenud pikaajaliste kokkusaamiste ruumidesse hetkel, mil Teil puudusid igasugused kehakatted.

Hoolimata pikaajalise kokkusaamise kulude hüvitamise kohustusest ei anna kulude hüvitamine ei kinnipeetavale ega ka temaga kokkusaamisele tulnud isikule või isikutele õigust samasugusele privaatsusele nagu seda on võimalik tagada nt oma kordus. Kontrollitoimingud võivad olla vabaduses viibijale esmapilgul ehmatavad või ärritavad, ent on sellegipoolest tarvilikud ja kokkusaamisele tulijatel tuleb neid paratamatult taluda. Muidugi ei õigusta see inimväärikust alandavat kohtlemist.

Teie avalduses kirjeldatud toimingud ei kujutanud minu hinnangul Teie inimväärikust alandavat kohtlemist. Võimalik, et kontrolli pikaajalisel kokkusaamisel toimuva üle saanuks ühel või teisel juhul toimetada mõnevõrra delikaatsemalt, ent minu hinnangul ei välista kehtiv õigus ka seda, et kontrollivajadus või põhjendatud kahtlus annab vanglateenistusele õiguse siseneda pikaajalise kokkusaamise tuppa ilma kokkusaajatelt vastavat luba eelnevalt saamata.

Kõige eelneva kokkuvõttes tõden, et pikaajaline kokkusaamine ei ole kahjuks vanglavälise suhtluse viis, mis toimuks seaduse kohaselt täiesti vanglateenistuse sekkumiseta. Vanglateenistus ei teosta küll kokkusaajate üle pidevat järelevalvet, ent pisteline kontroll on mõeldav ja lubatud.

Teie avalduses toodud andmed ei anna hetkel alust arvata, et vanglateenistuse ametnikud oleksid Teie ja Teie abikaasa pikaajalisi kokkusaamisi kontrollides rikkunud Teie või Teie abikaasa õigusi või inimväärikust. Vangla on karistusasutus sellest faktist tulenevate piirangutega, millega peavad arvestama nii kinnipeetavad kui ka neid mistahes asjaoludel külastavad isikud.

¹ J. Sootak. Kommentaarid §-le 25. - L. Madise, P. Pikame, J. Sootak. Vangistusseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn 2009, § 25, komm 6.

Mõistan täiesti, et vaba inimese kokkupuude vangla julgeolekuprotseduuridega tundub esmapilgul ehmatav ja meetmed sobimatud, ent vanglateenistusele on pandud kohustus kinnipeetavate üle järelevalvet teostada ning selleks ka vajalikke toiminguid teha. Nende talumine on paratamatu osa kinnipeetavaga vahetust suhtlemisest vanglas.

Lõpetan sellega Teie avalduse menetlemise ja loodan, et minu selgitustest oli Teile abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Indrek Teder